

Київський університет імені Бориса Грінченка
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра управління

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛІДЕРСТВО-СЛУЖІННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність

032 Історія та археологія (Історія)
033 Філософія
055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Міжнародна інформація)
055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Країнознавство)
072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінанси та кредит)
081 Право
073 Менеджмент
122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології (Інформатика)
111 Математика
(шифр і назва напрямку підготовки)

інститут, факультет, відділення

Факультет інформаційних технологій та управління

(назва інституту, факультету, відділення)

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Лідерство-служіння для студентів галузей знань: 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 08 Право, 11 Математика та статистика, 12 Інформаційні технології;
спеціальностей: 032 Історія та археологія (Історія), 033 Філософія, 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Міжнародна інформація), 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Країнознавство), 072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінанси та кредит), 081 Право, 073 Менеджмент, 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології (Інформатика), 111 Математика.

Розробники:

Гладкова Валентина Миколаївна, професор кафедри управління Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор;
Шуть Валентина Яківна, старший викладач кафедри управління Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри управління.
Протокол від «31» серпня 2016 року № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

Поспелова Т.В.
(прізвище та ініціали)

Бодкевич Д.М.

© Гладкова В.М., Шуть В.Я., 2016 р.
© Київський університет імені Бориса Грінченка,
2016 р.

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «ЛІДЕРСТВО-СЛУЖІННЯ».....	
5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	14
6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	14
7. САМОСТІЙНА РОБОТА	14
8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	15
9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	15
10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.....	15
11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ	16
12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	17
13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	18
14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	22

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки, 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 08 Право, 11 Математика та статистика, 12 Інформаційні технології	
	Спеціальності: 032 Історія та археологія (Історія), 033 Філософія, 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Міжнародна інформація), 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Країнознавство), 072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінанси та кредит), 081 Право, 073 Менеджмент, 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології (Інформатика), 111 Математика	
Модулів – 1		Рік підготовки: 1
Змістових модулів – 1		Семестр: 1
Загальна кількість годин – 30		Аудиторні заняття: 16
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 1	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції: 0
		Практичні заняття: 14
		Самостійна робота: 14
		Модульний контроль: 2
		Вид контролю: -

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Лідерство-служіння»: сприяння виявленню, формуванню, розвитку і вдосконаленню лідерських якостей студента.

Завдання вивчення дисципліни:

- вироблення мотивації та прагнення до лідерства; формування лідерського світогляду;
- формування небайдужої, активної позиції у вирішенні проблем як особистого життя, так і у суспільній сфері діяльності;
- сприяння формуванню оптимістичного сприйняття навколишнього середовища, стійкості у стресових і кризових ситуаціях;
- створення й закріплення позитивного досвіду лідерської поведінки та взаємодії з послідовниками;
- розвивати у студентів інтелект, творчі якості, здатність до науково-дослідницької та інноваційної діяльності.

Студент у результаті вивчення навчальної дисципліни «Лідерство-служіння» **повинен:**

знати:

- характеристики основних типів лідерства;
- відмінності між стилями лідерства;
- основні відмінності лідерства й менеджменту

розуміти:

- сутність теорії лідерства-служіння;
- механізми створення лідером кола ефективно діючих послідовників;
- шляхи налагодження найбільш взаємовигідного партнерства

вміти:

- виявляти лідерський потенціал;
- відкривати свою свідомість новим ідеям та перспективам;
- вдосконалювати власний стиль мислення, розвиваючи потенціал лідера

володіти навичками:

- застосування принципів відповідальності, служіння людям, ініціативності;
- виявлення власних цінностей;
- дотримання етичних норм.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

ЛІДЕРСТВО-СЛУЖІННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Основні поняття модуля: управління; лідерство; лідерство-служіння; менеджмент; місія організації; візія організації; ключові цінності організації; людина; команда; громада; довіра; духовність; відповідальність; професіоналізм; громадянська ідентичність; культура лідерства; корпоративна культура; комунікація; емоційний інтелект; самоорганізація; самоврядування.

Тема 1.1. Вступне заняття

Ознайомлення студентів із особливостями курсу та його завданнями. Представлення викладача, завдань курсу та правил роботи в групі. Вправа «Андрій, апельсин, Амстердам». Вправа «Хто я?». Вправа «Дзеркало». Вправа «Скарб мого серця». Обговорення «Універсальні цінності». Вправа «Ти знаєш, хто ти?».

Тема 1.2. Університет та його роль у розвитку лідерства

Основне завдання університету та його роль у розвитку лідерства. Місія КУБГ та основні цінності. Корпоративна культура університету. Порівняння особистісних цінностей і цінностей університету. Розробка цінностей навчальної групи. Вправа «Бінго». Мозковий штурм «Університет і ми».

Тема 1.3. Лідерство

Поняття лідерство. Порівняння понять «керівництво», «управління», «влада». Теорії та філософії лідерства. Основні принципи лідерства служіння. Вплив та мотивація. Парадигми лідерства. Криза лідерства. Тренінгові вправи «Стихія лідера», «Штовхай – Веди». Мозковий штурм.

Тема 1.4. Служіння як основний вид діяльності лідера

Служіння у контексті лідерства. Бажання та потреби. Ієрархія потреб А. Маслоу. Типи лідерів (Р. Грінліф). Уміння слухати як ключовий навик лідера. Кейси «Лідерство служіння у реальному житті». Вправи «Ідеальний лідер – Ідеальний слуга», «Гаманець лідера», «Телефон», «Відмінності», «Лего».

Тема 1.5. Створення команди та особливості командної роботи

Група, команда, колектив, громада. Способи залучення інших до спільної

діяльності. Способи розвитку лідерського потенціалу членів команди. Основні критерії успішної команди. Вправи «Один у полі», «Повітряні хмарочоси», «Дрім Тім», «Лист пошани», «Палиця довіри», «Сіли-Встали», «Людська павутина».

Тема 1.6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позицій лідерства служіння

Конфлікт, його види та причини. Стили поведінки у конфліктних ситуаціях (за К. Томасом). Шляхи розв’язання конфліктів. Вправи «Що я знаю про конфлікт», «Алфавіт емоцій», «Я у конфлікті», «Чотири квадрати», «Гідна відповідь», «Нас із тобою єднає...».

Тема 1.7. Лідерський спадок

Узагальнення понять курсу «Лідерство-служіння». Вправи «Моя книга», «Світе, почуй мене!», «У мене є мрія», «Через сто років», «Лист собі». Презентація проєктів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин денна форма						
	усь ого	у тому числі					
		л	сем	пр	конс.	м.к.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1							
Лідерство-служіння в Університеті							
Тема 1.1. Вступне заняття	4			2			2
Тема 1.2. Університет та його роль у розвитку лідерства	4			2			2
Тема 1.3. Лідерство	4			2			2
Тема 1.4. Служіння як основний вид діяльності лідера	4			2			2
Тема 1.5. Створення команди та особливості командної роботи	4			2			2
Тема 1.6. Конфлікти та способи їх розв’язання з позицій лідерства служіння	4			2			2
Тема 1.7. Лідерський спадок	4			2			2
	2					2	
Усього годин	30			14		2	14

Навчально-методична карта дисципліни «Лідерствослужіння»

Разом: 30 год., лекції – 0 год., практичні заняття – 14 год.,
самостійна робота – 14 год., модульний контроль – 2 год.

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7
Модулі	Змістовий модуль I						
Назва модуля	Лідерство – служіння в університеті						
Кількість балів за модуль	84 бали						
Лекції	0	0	0	0	0	0	0
Теми семінарських занять	Вступне заняття (11 балів)	Університет та його роль у розвитку лідерства (11 балів)	Лідерство (11 балів)	Служіння як основний вид діяльності лідера (11 балів)	Створення команди та особливості командної роботи (11 балів)	Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння (11 балів)	Лідерський спадок (11 балів)
Самостійна робота		5	5			5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1(25 балів)						
Підсумковий контроль	ПМК спільно з іншими складовими дисципліни «Університетські студії»						

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачені навчальним планом.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин
1.1.	Вступне заняття	2
1.2.	Університет та його роль у розвитку лідерства	2
1.3.	Лідерство	2
1.4.	Служіння як основний вид діяльності лідера	2
1.5.	Створення команди та особливості командної роботи	2
1.6.	Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння	2
1.7.	Лідерський спадок	2

Форма проведення практичних занять – тренінгові вправи.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Змістовий модуль I.

Університет та його роль у розвитку лідерства

Створити завдання до квесту «Чим особливий наш Університет?»

Лідерство

Написати есе про видатного лідера.

Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій лідерства служіння

Провести анкетування у соціальних мережах про типи розв'язання конфліктів

Лідерський спадок

Проаналізувати, що стало важливим при вивченні модуля «Лідерствослужіння»

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I		
Університет та його роль у розвитку лідерства	модульний контроль	5
Лідерство	модульний контроль	5
Конфлікти та способи їх розв'язання з позицій	модульний контроль	5

лідерства служіння		
Лідерський спадок	модульний контроль	5
<i>Разом: 14 год.</i>	<i>Разом: 20 балів</i>	

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачені навчальним планом.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: пояснення, розповідь, бесіда, тренінгові вправи.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з джерелом інформації.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Модульний контроль здійснюється через розробку проекту.

Проект спрямований на застосування навичок, набуток протягом курсу, а також демонстрацію принципів лідерства служіння. Робота може виконуватись як індивідуально, так і всією групою (за бажанням студенти можуть об'єднуватись у міні-групи). Головним завданням проекту має бути подолання певних проблем, що існують у громаді (група, Інститут, Університет, мешканці району, міста тощо).

В описі проекту має бути зазначено:

- ✓ назва проекту;
- ✓ мета (основна ідея, яку учасники намагатимуться втілити у життя);
- ✓ актуальність (стан проблеми, на розв'язання якої направлений проект, яким чином ситуація впливає на певну соціальну групу та суспільство загалом);
- ✓ результати (досягнення на кожному етапі проекту);
- ✓ цільова група (категорія людей, чие життя покращиться у результаті втілення проекту);
- ✓ завдання (основні кроки, спрямовані на досягнення мети проекту);
- ✓ план реалізації (план-графік запланованих заходів);
- ✓ бюджет (основні витрати, які необхідні для реалізації проекту);
- ✓ подальший розвиток проекту (перспективні напрями діяльності після реалізації проекту).

Виконання модульної контрольної роботи здійснюється .

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
------------------	-----------------------	--

1.	Тренінгові заняття	77
2	Модульна контрольна робота	25
3	Самостійна робота	20
Підсумковий рейтинговий бал		122
Коефіцієнт		$25/122=0,2$

11. Шкала оцінювання: рейтингова оцінка та оцінка за стобальною шкалою

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100	Відмінно – відмінний рівень знань в межах обов'язкового матеріалу, з можливими незначними недоліками
B	82 – 89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 – 81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 74	Задовільно – посередній рівень знань із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання та професійної діяльності
E	60 – 68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35 – 59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань з можливістю перескладання за умови незалежного самостійного опрацювання
F	1 – 34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Викладання дисципліни «Лідерствослужіння» забезпечується:

- робочою навчальною програмою;
- робочим зошитом;
- презентаціями;
- електронною бібліотекою;
- роздатковими завданнями для практичних занять, тренінгових вправ та самостійної роботи.

Запитання для самоконтролю:

1. Дефініції лідерства.
2. Класифікація лідерства.
3. Функції лідерства.

4. Нова парадигма лідерства.
5. Чому й навіщо сьогодні потрібно лідерство?
6. Менеджмент і лідерство.
7. Стилi лідерства.
8. Ситуативні теорії лідерства.
9. Проактивний фокус особистості лідера.
10. Цінності та установки лідера.
11. Вміння лідера цінувати час.
12. Вміння лідера використовувати когнітивні відмінності.
13. Вербальні та невербальні навички комунікації у лідера.
14. Успішність лідера у виступах та презентаціях.
15. Профілактика стресів.
16. Сутність емоційного інтелекту.
17. Харизматичне лідерство.
18. Образ майбутнього, місія та стратегія організації.
19. Культура організації.
20. Значення культурних артефактів.
21. Роль лідера у формуванні корпоративної культури організації.
22. Лідер, як рушій командних дій.
23. Перетворення команд.
24. Зміна зовнішнього оточення організації.
25. Керування командами.
26. Лідерство служіння: теорія та практика.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Максвелл Дж. Розвину лідера у собі / Пер. з англ. Н.Гербіш. – К.: Брайт Стар Паблішинг, 2013. – 184 с.
2. Нестуля О.О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб. / О.О.Нестуля, В.В.Карманенко. – К.: Знання, 2013. – 287 с.
3. Нестуля О.О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера. Уроки видатних підприємців: навч. посіб. / О.О.Нестуля, С.І.Нестуля, В.В.Карманенко. – К.: Знання, 2013. – 358 с.

4. Оуэн Х., Ходжсон В., Газзард Н. Призвание – лидер: Полное руководство по эффективному лидерству / Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 384 с.

5. Фарсон Р., Кейес Р. Парадоксы лидерства. Выигрывает тот, кто делает больше ошибок / Пер. с англ. – М.: ООО ИД «София», 2006. – 160 с.

Допоміжна:

1. 7 нот менеджмента. Настольная книга руководителя / под ред. В.В.Кондратьева. – М. : Эксмо, 2008. – 976 с.

2. Адаир Дж. Джон Адаир о менеджменте и лидерстве: [пер. с англ.] / Дж. Адаир. – М.: Эксмо, 2007. – 208 с.

3. Айзексон У. Стив Джобс. – М.: Астрель, 2012. – 688 с.

4. Батушан В. Політичне лідерство в контексті державного управління: історичний досвід / В. Батушан // Вісн. Нац. акад. держ. управління при Президентіві України. – 2009. – № 4. – С. 213-221.

5. Беляцкий Н.П. Основы лидерства: учебник / Н.П.Беляцкий. – Минск: БГЭУ, 2006. – 268 с.

6. Блэклок Дж. Технологии командной игры: руководство для лидера / Дж. Блэклок, Э.Джекс. – М.: Изд. дом Гребенникова, 2008. – 232 с.

7. Бойнтон Э. Виртуозные команды. Команды, которые изменили мир / Э. Бойнтон, Б.Фишер. – М: Претекст, 2008. – 265 с.

8. Гузик Н.В. Десять ключових компетентностей, які обслуговують особистість та її природничий талант: реалізація в умовах шкільного навчання: Науково-методичний посібник. – К., 2006. – 148 с.

9. Дафт Р. Уроки лидерства / Ричард Ф. Дафт. – 3-е англ. изд. – М.: Эксмо, 2006. – 480 с.

10. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М.Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.

11. Друкер П. Управление в обществе будущего. – М.: «Вильямс», 2007. –

320 с.

12. Захарія С.Я. "Політичне лідерство" та "політичне керівництво" : сутність понять // Економіка та держава : Міжнародний науково - практичний журнал. – 2009. – №8. – С.89-90.

13. Згуровський М.З. Шлях до суспільства, заснованого на знаннях // Дзеркало тижня. – 2006. - № 2. – 21 січня. – С. 1, 14.

14. Имидж лидера // Как становятся президентами: избирательные технологии XX века / Г.Г. Почепцов. – К.: Знання, 1999. – С. 35-55.

15. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія / С.А.Калашнікова. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 380 с.

16. Кови С. 7 навыков высокоэффективных людей: мощные инструменты развития личности / Стивен Р. Кови. – 5-е изд. – М.: Альпина Паблишер, 2010. – 374 с.

17. Кови С. Лидер во мне: Как школы и родители по всему миру помогают детям стать великими / Стивен Кови; [пер. с англ. М.Мацковской]. – 2-е изд. – М.: Манн, Иванов и Фербер; Эксмо, 2013. – 304 с.

18. Кови С. мл. Скорость доверия: То, что меняет все / Стивен Кови мл., Ребекка Меррилл. – М.: Альпина Паблишерз, 2010. – 425 с.

19. Кови С. Р. Лидерство, основанное на принципах / Стивен Кови; [пер.с англ.]– М.: Альпина–Бизнес Букс, 2008. – 302 с.

20. Коттер Д.П. Лидерство Мацуситы: Уроки выдающегося предпринимателя XX в. / Пер. с англ. – М.: Альпина, 2011. – 256 с.

21. Лидер и его команда: практ. руков. лидера эффективной команды / ред. В.В.Мамонтов. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 296 с.

22. Маргерисон Ч.Д. «Колесо» командного управления: путь к успеху через систему управления командой / Ч.Д.Маргерисон. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2004. – 208 с.

23. Менеджмент XXI века / Под ред. С. Чоудхари: Пер. с англ. - (Серия "Менеджмент для лидера"). М.: ИНФРА-М, 2002. – 448 с.
24. Морита А. Сделано в Японии. История фирмы «Сони». – М., 1993.
25. Нестуля С.І. «Емоційне лідерство» - новий напрямок в лідерології XXI ст. / С.І.Нестуля // Наук. вісн. Полтав. ун-ту екон. і торгівлі. – 2010. – № 1. – С. 77-83.
26. Новиков А.М. Постиндустриальное образование. – М.: Изд-во «Эгвес», 2008. – 136 с.
27. Пинтосевич И. Влияй! 7 заповедей лидера / Ицхак Пинтосевич. – М.: Эксмо, 2013. – 288 с.
28. Пинтосевич И. Действуй! 10 заповедей успеха / Ицхак Пинтосевич. – М.: Эксмо, 2014. – 288 с.
29. Робинсон К. Образование против таланта. / Кен Робинсон; пер. с англ. Наталии Макаровой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2013. – 336 с.
30. Ротман Г. 50 компаний, которые изменили мир / Пер. с англ. А.Б.Богдановой. – М.: АСТ: Транзиткнига, 2005. – 381 с.
31. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации / Питер Сенге – М.: Олимп-Бизнес, 2003. – 408 с.
32. Слюсаревський М.М. Проблема політичного лідерства в Україні в контексті політичної реформи / М.М.Слюсаревський, В.О.Татенко, П.В.Фролов // Маркетинг в Україні. – 2004. – № 1. – С. 21=23.
33. Стейн С.Дж. Преимущества EQ: эмоциональный интеллект и ваши успехи / Стивен Дж. Стейн, Г.И. Бук. – К.: Баланс Бизнес Бук, 2007. – 384 с.
34. Таненбаум Б. Великий Черчилль. – М.: «ЭКМО», 2011. – 686 с.
35. Татеиси К. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнесмена. – К.: Укрзакордонвизасервис, 1992. – 206 с.
36. Фарсон Р. Менеджмент абсурда. Парадоксы лидерства / Пер. с англ. А.Левитский. – К.: «София»; М.: ИД «Гелиос», 2002. – 240 с.

37. Цюрупа М.В. Поняття політичного лідерства. Керівник та політичний лідер / М.В.Цюрупа, В.С.Ясинська // Основи сучасної політології: підручник. – К.: Кондор, 2009. – 354 с.

38. Шарма Р. Лидер без титула. Современная притча о настоящем успехе в жизни и в бизнесе / Робин Шарма. – М.: АСТ, 2014. – 282 с.

39. Шарма Р. Монах, который продал свой «Феррари» / Перев. с англ. – М.: ООО ИД «София», 2007. – 288 с.

40. Элиот Д., Саймон У. Стив Джобс: уроки лидерства. – М.: Эксмо, 2012. – 336 с.

41. Якокка Л. Карьера менеджера / Ли Якокка. – М.: Прогресс, 1991. – 234 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Стив Джобс в Стендфордском университете // www.youtube.com/
2. Вікіпедія // <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. YouTube // https://www.youtube.com/results?search_query=лидерство;
https://www.youtube.com/results?search_query=командообразование.